

Pomembni za državo str. 4

Z ulitki soustvarjamo prihodnost Taluma str. 4-7

Ponudba celovitih rešitev za končni trg str. 7-8

Sejem Euroguss 2014 str. 9

Adijo, se vidimo – Intervju str. 10-13

Zgodovina Taluma – Začetek str. 20-21

4-7

7-8

8

9

10-13

14-15

15

16

17

18

20-21

Iz vsebine

3 Prvega ne pozabiš nikoli

4 Pomembni za državo

4-7 ulitki soustvarjamo prihodnost Taluma

7-8 Ponudba celovitih rešitev za končni trg

8 Sprememba zakona o varstvu okolja

9 Sejem Euroguss 2014

10-13 Adijo, se vidimo – Intervju

14-15 Zdrav življenjski slog

15 Zelišče nesmrtnosti

16 Fotografije meseca

17 Strategija ni samo v domeni ekonomije

18 Kljub skromnosti so bili obrazki nasmejani

Sproščeno druženje je pomembno

19 Inovativnost kot življenjska filozofija

20-21 Zgodovina Taluma – Začetek

22 Fotoreportaža

23 Križanka

Naslovnica: grafika akademskega slikarja Tomaža Plavca "šestdeset"

Časopis družbe Talum. Naslov uredništva: Talum, d. d., Tovarniška cesta 10, 2325 Kidričevo, telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103, e-pošta: darko.ferlinc@talum.si.

Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov.

Uredniški odbor: Aleksandra Jelušič, glavna urednica, Danica Hrnčič in Lilijana Ditrih, članici, ter Darko Ferlinc in Srdan Mohorič, člana.

Jezirovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak, oblikovanje: Darko Ferlinc, avtor naslovnice: Tomaž Plavec.

Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor, tisk: Bezjak tisk, Maribor.

ALEKSANDRA JELUŠIČ
GLAVNA UREDNICA

Prvega ne pozabiš nikoli

Ta hudomušna misel me spremlja od trenutka, ko so me prosili, da bi prevzela uredništvo časopisa *Aluminij* in napisala svoj prvi uvodnik, saj se je dosedanji urednik Darko Ferlinc odločil, da po 41 letih svojega službovanja preda vajeti, sam pa se umakne v zasluženi pokoj.

Če odkrito priznam, sem sprva čutila nekoliko treme, saj moraš v svojem prvem uvodniku povedati nekaj izvirnega, nekaj takšnega, kar bo ostalo v spominu. Potem pa me je dohitela misel, da bo v tem letu več kot dovolj posebnih dogodkov, ki bodo sami po sebi poskrbeli, da bo leto 2014 ostalo še dolgo zapisano ne samo v moje spomine, temveč v spomine vseh nas. Letos bomo obeležili 60 let *Taluma*, na kar smo lahko izjemno ponosni, saj smo ena izmed redkih tovarn, ki ji je uspelo tako dolgo kljubovati razmeram in premagovati vse ovire, ki so jih s seboj prinesle tranzicija in posledično nestabilne razmere na trgu. Vsekakor smo v teh šestdesetih letih s svojim delovanjem zaznamovali naše ožje in širše okolje, v katerem smo se pojavljali in bili prepoznavni. Za vsem tem pa stojijo ljudje. 1044 parov rok vsak dan marljivo ustvarja, 1044 parov nog vsak dan vstopi v tovarno in iz nje, 1044 glav vsak dan razmišlja o vrednotah, inovativnosti, o svojem delu, o preteklosti in o možnostih za prihodnost. In to je ta prepletenost, umetelna

sinergija in posebnost, ki skupaj z našimi vizijami in vrednotami dela našo tovarno izjemno in neponovljivo. In ko sem danes razmišljala, kakšna je vloga časopisa in vsega tega, kar smo in še bomo zapisovali na teh straneh, sem prišla do spoznanja, da je časopis most, na katerem se srečujemo. Ne gre samo za komunikacijski kanal, po katerem sporočamo informacije, gre tudi za posebno vez, ki nas vsakič znova spomni, da smo del velike družine, da pripadamo nečemu višjemu, na kar smo lahko ponosni. Vsi vemo, da so težki trenutki že bili in še bodo, a če bomo korakali skupaj in v isti smeri, potem »skupaj zmoremo skoraj vse«. Hvala za zaupanje in hvala, da sem lahko del te velike »fabriške družine«. ■

»In ko sem danes razmišljala, kakšna je vloga časopisa in vsega tega, kar smo in še bomo zapisovali na teh straneh, sem prišla do spoznanja, da je časopis most, na katerem se srečujemo.«

Pomembni za državo

Marko Drobnič, predsednik Uprave Taluma

MARKO DROBNIČ

FOTO: DARKO FERLINC

20. januarja 1947 je Vlada Federativne ljudske republike Jugoslavije (FLRJ) sprejela sklep o ustanovitvi državnega gospodarskega podjetja Tovarna glinice in aluminija Strnišče in mu dodelila status podjetja splošnega državnega pomena.

21. novembra 1954 je iz elektrolizne peči v elektrolizni hali A prišel prvi aluminij in tako začel pisati našo 60-letno zgodovino.

Več kot 10.000 delovnih parov rok je ustvarjalo in še ustvarja podobo te naše fabrike. Talumovci smo ponosni na svoje dosežke.

20. januarja 2014 je Talum še vedno tukaj, ker vztrajamo na jasno začrtani poti. Imamo moderno tehnologijo, obvladujemo proizvodne procese, izpolnjujemo vse zahteve okoljevarstvene zakonodaje, imamo trg za svoje izdelke in storitve, povečujemo obseg poslovanja in s tem število zaposlenih, imamo znanje, s katerim smo dosegli status najučinkovi-

tejših v panogi ter imamo jasno zastavljeno strategijo, ki temelji na prestrukturiranju z inovativnostjo. Kar pa je najpomembnejše – imamo srca, ki bijejo za to našo fabriko!

Ob vsem zapisanem lahko zaključim, da neskromno pričakujemo, da bo tudi ta vlada, podobno kot tista leta 1947, prepoznala, da smo podjetje državnega pomena ...■

Z ulitki soustvarjamo prihodnost Taluma

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Mirko Veselič

direktor podjetja

V leto 2014 vstopamo polni optimizma in z odgovorno nalogo izdelati in prodati 390.000 aluminjskih ulitkov v vrednosti 8,6 milijona evrov. Številke pomenijo kar 103-odstotno vrednostno povečanje prodaje glede na leto 2013 in s tem doseganje pozitivnega poslovnega izida s pričakovano višjo dodano vrednostjo na zaposlenega. Delež prihodkov novih proizvodov bo predstavljal več kot 40 odstotkov v celotni strukturi prihodkov v letu 2014. Kot razvojni dobavitelj bomo pomemben delež dohodkov dosegali tudi z razvojem novih orodij in priprav. Plan prodaje temelji na podpisanih pogodbah in pisnih količinskih napovedih naših kupcev.

Ob povečanem potencialu na trgu je naša strateška naloga povečanje proizvodnje na obstoječih in novih proizvodnih napravah. Zaradi povečanja proizvod-

CNC-obdelana konzola in nosilec motorja Cayenne, kupec je Porsche.

nje bomo v naslednjih šestih mesecih dodatno zaposlili 27 novih sodelavk in sodelavcev. Naša stalna skrb je pridobiti, obdržati in motivirati zavzete in sposobne sodelavce ter tako graditi kulturo dolgoročno uspešnega podjetja. Zavedamo se, da so v današnjem poslovnem okolju zavzeti in motivirani zaposleni osnovna konkurenčna prednost podjetja.

V družbi Talum Ulitki, d. o. o., imamo jasno določene cilje in strategijo, kar je osnova, da bomo dolgoročno dosegli tehnološko dovršenost izdelkov, ki jo pričakujejo naši kupci. Obenem je naša stalna naloga optimizirati stroškovno učinkovitost pri razvoju in proizvodnji ulitkov.

Pomembna značilnost ulitkov, ki jih bomo proizvajali v letu 2014, je, da bo dodana vrednost delovnih operacij v povprečju večja kot 2/3 v celotni strukturi cene izdelka. Višjo dodano vrednost bomo pri proizvodnji ulitkov dosegali z operacijami: priprava taline, izdelava jeder, nizkotlačno in gravitacijsko litje, finalizacija, termična obdelava, kontrolne metode, površinska obdelava, CNC-obdelava, montaža in pakiranje.

Davor Pečnik

vodja komerciale

Boljše razmere v svetovnem gospodarstvu, večje povpraševanje na nemškem tržišču in predvidevana rast 1,7 odstotka BDP so vsekakor razlogi za optimizem. Gle-

de na dejstvo, da so vsi naši kupci del nemškega trga, potekajo tudi njihove aktivnosti v tej smeri.

Tako na primer Porsche beleži pri naročilih bistveno boljši odziv tržišča za vozilo Macan (Ulitki proizvajajo nosilce motorja), kot so sprva načrtovali. V obdobju od marca do konca leta 2014 nameravajo proizvesti za 17 odstotkov več vozil, kot je bilo predvideno, kar je rezultat dobrega odziva na trgih ZDA in Kitajske. Posledično si lahko tudi mi obetamo nekaj več prodaje, s tem pa doseganje plana pri tem kupcu ne bi smelo biti vprašljivo.

O končnem kupcu podjetja Bosch, proizvajalcu dizelskih črpalk Mercedes-Benz, za katerega izdelujemo ohišja črpalk, je bilo lani iz medijev mogoče razbrati pestro dogajanje v smislu aktivnosti za povečevanje tržnega deleža. Podjetje je največji proizvajalec gospodarskih vozil na svetu; lani so prodali 462.000 tovornjakov različnih modelov, npr. Mercedes-Benz Actros, Freightliner Cascadia za ameriško tržišče in manjše tovornjake Fuso Canter, ki so zelo popularni predvsem v Aziji. Leta 2012 začeta investicija, vredna 700 milijonov evrov, tovarna Bahrat Benz v Indiji, je začela obratovati septembra 2013. V tej tovarni proizvajajo 17 različnih modelov tovornjakov skupne teže 6–49 t. Poleg tega bodo v trenutno najbolj perspektivna tržišča Azije, Afrike in Srednjega vzhoda investirali dodatnih 300 milijonov evrov v

pospeševanje prodaje v obdobju od 2014 do 2018.

Napovedi za leto 2014 za evropski trg tovornih vozil ostajajo na ravni 230.000 enot, podobno kot leta 2013, ki je bilo za proizvajalce tovornih vozil še posebno težko, saj se je trg zmanjšal za kar 9 odstotkov glede na predhodno leto. Tako je na primer švedski konkurent Volvo AB začel leto 2013 s samo polovico vseh proizvodnih kapacitet, Volkswagen pa je za najboljšo znamko tovornjakov Scania v prvem četrtletju zmanjšal obseg poslovanja za 15 odstotkov ter ukinil približno 700 delovnih mest.

Kljub temu je spodbuden podatek, da se zaradi uveljavitve regulative EURO 6 (1. januar 2014), staranja voznega parka zaradi neinvestiranja v letih recesije ter večanja pretoka blaga povečuje povpraševanje po srednjih in srednje težkih tovornjakih tudi v Evropi. Ob tem je zaslediti močan trend »čiščenja«
tržišča z rabljenimi kamioni, saj kupci iz Alžirije, Sirije, Jordanije, Iraka in Maroka iščejo predvsem vozila znamke Mercedes-Benz. Kupijo dobesedno vse, kar je na razpolago v Evropi, in s tem ustvarjajo prostor za nabavo novih vozil te znamke pri evropskih uporabnikih. Prodaja novih tovornjakov Mercedes-Benz poteka nadpovprečno uspešno tudi na ruskem tržišču. Nekaj tega trenda je možno zaznati tudi iz naših prodajnih števil. Če so bile v obdobju od januarja do junija številke dobav-

ljenih ulitkov za kamione Mercedes-Benz (Bosch ter Hasse & Wrede) od 10 do 15 odstotkov pod najavljenimi, so do konca leta že dosegle ali pa celo presegle planirane. Zaradi uspešnejše prodaje Daimlerja v letu 2014 ocenjujem, da bi bila lahko pri Boschu realizacija 7 odstotkov nad planirano.

Positivni trendi se kažejo tudi pri drugih kupcih. Bosch Thermo-technic je za lokacijo v Manisi v Turčiji že povečal potrebe za dodatnih 100.000 kosov toplotnega izmenjevalnika. Koliko od te količine nam bo uspelo realizirati, je odvisno tudi od tega, kako hitro nam bo uspelo validirati ulitke pri kupcu. Tudi pri KTM-u kaže dobro. Po objavah iz medijev bo glede na odziv na nove modele Superduke in Adventurer rast prodaje glede na 2013 7–10-odstotna, pri modelu FreeRide, za katerega izdelujemo vilice, pa so z uvedbo dodatnega agregata prostornine 250 ccm naleteli na zelo dober odziv trga.

Žal smo v letu 2013 zaradi poslovne neizidnosti prekinili projekt s kupcem iz Singapurja, planiran obseg posla za 2014 je znašal slabih 0,6 milijona evrov, letos prav tako ne bomo prodajali Wolfu (0,3 milijona evrov), ker se je preusmeril k dobaviteljem na Kitajsko. Kljub temu smo v komerciali družbe Talum Ulitki prepričani, da bomo tudi zaradi drugih pozitivnih premikov v našem podjetju zadano nalogo prodaje uspešno dosegli in celo presegle.

Posodobljeni prostori mehanske obdelave

Miran Purg

svetovalec direktorja

Glede na to, da povečujemo proizvodnjo za 103 odstotke, je tudi na področju investicij precej živahno. Odprte so »fronte« na vseh tehnoloških in kontrolnih operacijah. Zaključena je obnova vseh nizkotlačnih strojev, povečujemo kapacitete na finalizaciji ulitkov in zaganjamo nove proizvodne kapacitete pri mehanski obdelavi ulitkov. Pri postavitvah naprav dajemo velik poudarek materialnim in logističnim tokovom. Stremimo k temu, da bo čim manj internega transporta palet od operacije do operacije – sistem vitke proizvodnje. Trudimo se tudi, da so delovna mesta kar najbolj ergonomsko zasnovana in skladna z metodo 5S, ki predpisuje urejenost na delovnem mestu.

Velika pridobitev v letu 2014 so novi prostori za mehansko obdelavo CNC in skladiščenje ulitkov. Pomembno je namreč, da so prostori za mehansko obdelavo ustrezno ogrevani in klimatizirani. Pred začetkom mehanske

obdelave je treba ulitke temperirati na 22 °C. Od tega je odvisna natančnost mehanske obdelave, saj kupci zahtevajo določene mere v tolerancah tudi do stotinke milimetra natančno.

Februarja bomo začeli serijsko proizvajati toplotne izmenjevalnike WB6, ki smo jih v preteklosti že proizvajali, a tokrat bo stekla proizvodnja za končnega kupca Bosch Thermotechnic. To pomeni, da bomo na teh izdelkih sami izvajali tudi mehansko obdelavo CNC. To je zelo pomembno, ker lahko optimiramo proizvodne stroške in izdelkom povečamo dodano vrednost.

Tomaž Zemljarič

vodja proizvodnje

Glede na investicijske aktivnosti vzporedno izvajamo tudi aktivnosti na kadrovske področju. Tako smo v drugi polovici leta 2013 zaposlili 17 novih sodelavk in sodelavcev. Zaradi potreb v proizvodnji bomo v prvi polovici tega leta dodatno zaposlili še vsaj

10 novih sodelavk in sodelavcev. Uvedli smo tudi določene spremembe in novosti v sami organizaciji proizvodnje, namenom česar je izboljševanje kakovosti naših ulitkov. Pri tem je treba omeniti predvsem uspešno uvajanje procesnih kontrolorjev v izmenah, ki skrbijo za stalen nadzor nad kakovostjo.

V družbi Talum Ulitki, d. o. o., dajemo velik pomen tudi sistemu inovativnosti, saj smo lani realizirali 54 koristnih predlogov, ki so nam jih posredovali naši sodelavci. Tak trend želimo obdržati tudi v prihodnje, saj lahko samo s skupnim dobrim delom dosežemo zelene rezultate.

Dejan Lorber

vodja razvoja

Za nami je napeto in težko leto, saj je luč sveta v družbi Talum Ulitki, d. o. o., ugledalo kar 25 novih izdelkov, večina tudi v serijski proizvodnji. Marsikomu ta številka nič ne pove, nam pa pomeni zelo veliko. Da izdelek prvič prepotuje proizvodni proces, je potrebnih približno 1000 ur dela vseh zaposlenih v Ulitkih. To številko si je težko predstavljati, a presneto drži. Mogoče je v nekaterih primerih celo premajhna, je pa res, da enostavno nimamo občutka za tako veliko številko, saj nas problematika in izzivi »potegnejo noter«.

Tu in tam slišim komentar, morda vprašanje, zakaj je v Ulitkih toliko zaposlenih v režiji. Priznati moram, da me to kar malo prizadene. Težko si je predstavljati ves čas, ki ga porabimo za »drilanje konceptov« proizvodnje, kokil, raznih priprav, proizvodnih naprav, presoj kupcev, navodil in izobraževanja. Z veseljem povabim v našo ekipo vsakega, ki si želi izzivov in SI predvsem UPA. Pri nas bo zagotovo imel priložnost, da sam sebi dokaže, kje so meje nemogočega. Mej ni. Je le vprašanje časa in volje, da meje premakneš še više. Seveda z veseljem zremo v leto 2014, ki je tako kot vsako doslej polno izzivov. Trenutno se ukvarjamo z razvojem izdelkov za naslednje kupce:

- za proizvajalca kompresorjev Kaeser: stranski priključek, ohišje in glava filtra;

- za proizvajalca motorjev KTM: zadnje vilice motornega kolesa tipa 471, sprednje pesto koles tipa 603 in 780, zadnje pesto koles tipa 603 in 780;

- za proizvajalca preklonnikov Maschinenfabrik Reinhausen: nosilec kontaktorjev.

Poseben zagon nam daje nov projekt, projekt cevi za zrak za Daimler Mercedes. Za tega kupca naj bi dobili priložnost sodelovati že v prvih fazah razvoja. Upam, da nam bo z malo poslovne sreče in veliko trdega dela tudi to uspelo.

Sonja Fakin

vodja sistema kakovosti

Poleg vhodnih zahtev za proizvod (dimenzija, poroznost, mehanske lastnosti ipd.) nam kupci običajno »servirajo« še obsežne sporazume o kakovosti. Branje novih sporazumov je že skoraj izguba časa, saj je v vseh opisano podobno preventivno delovanje za doseg cilja »nič napak«. Če pogledamo okoli sebe, hitro ugotovimo, da se napake pojavljajo povsod. Še narava nam sredi zime proizvaja pomlad. Kako bi torej bili ravno vsi ulitki brez napak?

Kljub tej ugotovitvi pa seveda preventivno delujemo, da bi bilo napak čim manj. Preventiva se začne že pri razvoju, nadaljuje pri planiranju in pripravi proizvodnje ter pri kontroli na vsaki operaciji procesa. Čeprav je sistem nastavljen, pa imamo ravno na področju preventive in obvladovanja sprememb še veliko priložnosti za izboljšave in to je eden večjih izzivov za leto 2014.

Če se malo ozremo še v leto 2013: bilo je predvsem zelo delovno. Zaradi novih izdelkov in sprememb v procesu smo izdali več kot 200 dokumentov (kontrolna in tehnološka dokumentacija). Kljub temu še nismo povsod »na tekočem«. Pridobili smo certifikat skladnosti z direktivo proizvajalcev materiala za tlačno opremo 97/23/EC. Kupec Porsche je sprostil proizvodnjo ulitkov Macan, kupec Bosch Thermotechnic pa nas je pri presoji ocenil s 95 odstotki. Dosegamo tudi cilje za skupni delež kakovostnega izmeta in reklamacij. Pri tem velja poudariti, da je tak rezultat pred-

Marinka Krajnc, procesna kontrolorka pri pregledu nosilca motorja Macan Porsche

vsem zaradi ohišij črpalk. Za vse proizvode, ki še niso na tej ravni, pa je to dober primer, da je izvedljivo!

Več o družbi Talum Ulitki, d. o. o., in naših proizvodih si oglejte na naši novi internetni strani www.talum-castings.si

CNC-obdelan toplotni izmenjevalnik WB6, kupec je Bosch Thermotechnic.

Boštjan Butolen vtiskuje puše na CNC-obdelani konzoli motorja Macan Porsche.

KREATIVNI ALUMINIJ

Ponudba celovitih rešitev za končni trg

ALBERT KOROŠEC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Prišli smo iz zelo različnih okolij, vsak s svojimi strahovi, zgodovino, izkušnjami, in se srečali ter spoznali na temo drugačnosti. Izziv, ki nas je združil in povezal, izhaja iz strateške usmeritve Taluma in cilja prestrukturiranja podjetja z inovativnostjo.

Ker smo zavezani odgovornosti do drugih in ker nam ni vseeno za današnje in prihodnje generacije, smo bili prisiljeni izbrati pot drugačnosti. Dobili smo priložnost, da v imenu tistih, ki so se izrekli za inovativni razvoj našega podjetja kot celote, pripeljemo idejne osnutke do poslovnih rezultatov. Zavedamo se pasti in težav na tej poti, pa vendar so izzivi in želja po odkrivanju in učenju tisti, ki prevladujejo. Samo s sprejemanjem tveganja neuspeha lahko dosežemo uspeh!

Učenje in hitrost učenja sta ključna dejavnika uspeha podjetja, saj ju je nemogoče kupiti, ampak morata biti sestavni del kulture podjetja in vsakega posameznika. Magda, Peter, Marjeta in Boris so s svojo odločitvijo, da bodo sodelovali pri tem tveganem poskusu, dokazali, da imajo veliko mero vedoželjnosti in raziskovanja zunanaj ustaljenih poti. Razvit tržni proizvod, vložen patent spoja, prijavljeni ter oblikovalsko in izvedbeno razviti trije inovativni predlogi, razvita celostna grafična podoba, izvedba referenčne postavitve in vzpostavitev obsežne zbirke podatkov o potencialnih kupcih so samo nekateri rezultati ekipe, doseženih v kratkem obdobju skupnega dela.

Poslovni model Kreala temelji na razvoju celovitih rešitev, ki izhaja iz izzivov urejanja prostora za namene druženja, sprostitev, izmenjave znanja, aktivnega preživljanja časa in zabave. Razvoj izdelkov nadgrajujemo s storitvami, ki zagotavljajo trajnost uporabe prostora in opreme ter zagotavljajo kakovost sobivanja različnih generacij občanov in obiskovalcev.

Ob velikem poudarku na oblikovanju rešitev, ki ponujajo svojstveno podobo ter variacije funkcionalnosti, razvijamo konkurenčne prednosti v obliki konstrukcijskih rešitev, vključevanja naprednih materialov na osnovi aluminija ter vključevanja naprednih tehnoloških rešitev. Delujemo na principu sodelovanja z oblikovalci, podjetji in raziskovalnimi ustanovami, ki poteka na osnovi sofinanciranih projektov ali s ciljem doseganja skupnih poslovnih rezultatov.

Razvoj blagovne znamke Kreal izhaja iz števil, trendov, ocen in napovedi. Poudarki so na kakovosti bivanja, ki zasleduje razvojne smernice pametnih mest v funkciji potreb prebivalcev.

V tem konceptu smo izvedli prvi prototipni projekt Učilnica v nari Strnišče, kjer so v ospredju učne vsebine in prenos znanj, vendar gre tudi za večnamenski prostor, nadgrajen s številnimi storitvami in namenjen tudi zabavi ter sprostivi. Celoten projekt je bil izveden v vrednosti 43.977,34 evra; v tej vrednosti je zajeta tudi vrednost storitev hčerinskih Talu-

Peter Kropec in Boris Perger

movih družb (Servis in inženiring ter Izparilniki) v višini 17.666,50 evra. Pri tem moramo upoštevati, da je treba del stroškov pripisati tudi učenju in razvoju samega proizvoda, ki je bil sofinanciran tudi z raziskovalnimi vavčerji v skupni višini 75.000 evrov v obliki nepovratnih sredstev.

Ob razvoju nosilnega programa XY Generacije potekajo razvojne aktivnosti tudi pri razvoju poslovnega modela, kjer testiramo razne

oblike ponudbe, pri razvoju izdelkov v konceptu medgeneracijskih centrov, med drugim tudi v sodelovanju z Boxmarkom, pri razvoju koncepta dostave ter razvoju novega koncepta Out of the Box. Pri tem je ključna razvojna prioriteta, na kateri dela večina ekipe s pomočjo pridruženih članov, razvoj konkurenčne ponudbe za segment občin in turističnih organizacij. □

»Razumen človek se prilagaja svetu, nerazumen uporno prilagaja svet sebi. Zato je ves napredek odvisen od nerazumnega človeka.«

George Bernard Shaw

Sprememba zakona o varstvu okolja

DR. MARKO HOMŠAK
FOTO: SRDAN MOHORIC

Spremembe Zakona o varstvu okolja (ZVO-1F) so bile objavljene 8. novembra 2013 v Uradnem listu RS, št. 92/2013, in so začele veljati petnajsti dan po objavi, torej 23. novembra 2013. Nekatere spremembe bodo vplivale na postopke pri pridobivanju gradbenih dovoljenj (GD) v povezavi s postopki pri pridobivanju okoljevarstvenih soglasij in drugih okoljevarstvenih dovoljenj, in sicer:

- preverjanje, ali je za poseg potrebno okoljevarstveno soglasje (OVS); če nosilec posega k dokumentaciji za izdajo gradbenega dovoljenja (PGD) ne priloži OVS, mora upravni organ, ki vodi postopek izdaje GD, na enotnem državnem portalu e-uprava preveriti, ali je ministrstvo izdalo sklep, da za nameravani poseg presoja vplivov na okolje ni potrebna;
- sklep o skladnosti PGD projekta z izdanim OVS; če je za poseg potrebno OVS, mora upravni organ, ki vodi postopek za izdajo GD, PGD projekta poslati na

Agencijo RS za okolje (ARSO), ki preveri usklajenost PGD z izdanimi projektnimi pogoji iz OVS in o tem izda sklep;

- za sklep iz prejšnjega odstavka ne veljajo določila Zakona o graditvi objektov (ZGO-1) glede rokov, da je dano soglasje, če soglasje ni dano v roku 15 dni;
- kulturnovarstveno soglasje na PGD ni več avtomatično dano z OVS;

- dovoljenja za začasno čezmerno obremenjevanje okolja s hrupom ni več možno pridobiti.

V sklopu izdaje GD pa OVS ni edini dokument, ki ga zahteva novi ZVO-1F. Poleg OVS so v določenih primerih obvezni projektni pogoji za projekte PGD tudi okoljevarstvena dovoljenja (OVD), ki so naslednja:

- OVD po 68. členu, pri čemer gre za tako imenovano integralno okoljevarstveno dovoljenje oziroma IPPC-dovoljenje,
- OVD po 86. členu, pri čemer gre za okoljevarstveno dovoljenje za vire tveganja (obrate) oziroma za tako imenovano okoljevarstveno dovoljenje SEVESO, in
- OVD po 82. členu oziroma tako imenovana delna okoljevarstvena dovoljenja za posamezne emisije snovi v zrak, vode, za emisije hrupa, obdelavo odpadkov ali vnos zemljine v tla.

Če upravljavec naprave načrtuje spremembo v zvezi z delovanjem ali razširitvijo svoje dejavnosti ali naprav, ki vplivajo na okolje, mora z vlogo na ARSO pred izdajo GD preveriti, ali je za nameravani poseg treba že izdano OVD spremeniti ali ne. ARSO s sklepom ugotovi, ali gre za večjo spremembo ali ne.

Navedene spremembe že vplivajo oziroma bodo vplivale na upravne postopke posameznih odvisnih družb. Upamo, da kolikor mogoče tekoče in s čim manj zapletli. □

Sejem Euroguss 2014

GREGOR JURKO

FOTO: WWW.GOOGLE.COM/SEARCH?Q=EUROGUSS+2014

Sodelavci podjetij Talum Livarna ter Talum Servis in inženiring smo obiskali sejem Euroguss 2014, ki sicer poteka vsaki dve leti v Nürnbergu. Več kot 400 razstavljavcev in približno 10.000 obiskovalcev v treh dneh so podatki sejma Euroguss 2014, ki letos praznuje že 10. obletnico. Gre za najpomembnejši sejem na področju predelave odpadnega aluminija, ki postaja vse pomembnejša surovina tudi za naše podjetje, saj predstavlja s predelavnimi posli dobro tretjino količinskega obsega prodaje podjetja.

V Talumu se sejma kot obiskovalci redno udeležujemo. Pozitivne izkušnje s preteklih sejmov kažejo na to, da udeležba na sejmu pomeni najcenejši obisk starih kupcev ter najhitrejšo pot do novih kupcev, ki na sejmu iščejo alternativne nabavne vire. Še pomembnejši pa je dostop do svežih informacij, ker se cenovna razmerja pri nabavi in prodaji odpadnih surovin oblikujejo neodvisno od londonske borze, ki je osnova za določanje cene elektroliznega aluminija.

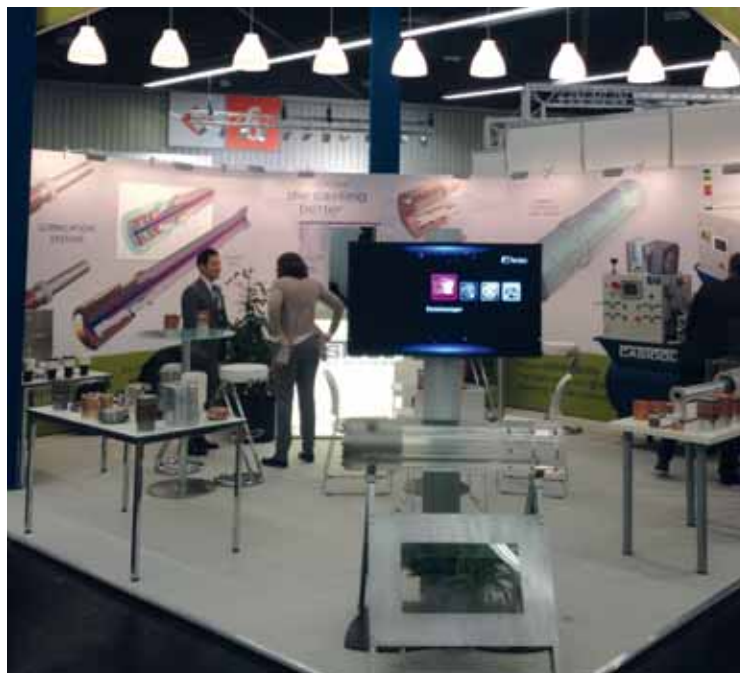
Spekter proizvodov, ki jih je moč najti na sejmu, predstavlja celotno oskrbovalno verigo na področju tlačnega livarstva, od surovin preko tehnike in obvladovanja procesov pa vse do končnih proizvodov, namenjenih predvsem za avtomobilsko industrijo. Lahka vgradnja, hibridni elementi, kompleksni ulitki ter močno nihanje cen so bile poglobitve teme tako na razstavišču kot tudi na spremljevalnih konferencah.

Sami smo obisk izkoristili predvsem za srečanja s starimi in, upamo, tudi novimi kupci tako na področju vzdrževanja livarske tehnike kot tudi na področju prodaje livarskih zlitin. Prav pri sled-

njem smo leta 2013 zabeležili za četrtno višjo prodajo zlitin na osnovi odpadnega aluminija glede na leto poprej. Področje ostaja zahtevno tudi v letu, ki se je šele dobro začelo, zaznamujejo pa ga huda konkurenca pri nabavi odpada, boljša obveščенost in večja pogajalska moč kupcev, zahtevnost proizvodnje v smislu vse manjše uporabe čistejših

materialov ter velika nihanja v prodajnih cenah, ki so lani že spodnesle enega naših konkurentov. □

Adijo, se vidimo

ALEKSANDRA JELUŠIČ
FOTO: SRDAN MOHORIC

Darko Ferlinc

Mesec januar ni samo slovo od starega leta, to je tudi prelomnica za tiste, ki so se odločili, da svoje službene vaje predajo v roke »mlajši« generaciji »talumovcev«, saj jih za ovinki novega dne že čaka zaslužena upokojitev. Med njimi je to leto tudi naš sodelavec Darko Ferlinc, ki nam bo v spominu ostal po svoji ustvarjalnosti in po kančku tiste mladostne upornosti, ki je zaznamovala sedemdeseta in osemdeseta leta, ko se je začela pisati njegova službena pot. Darko je eden izmed tistih ljudi, ki so Talumu ostali zvesti celih 41 let, zato je bilo zanimivo pobrskati po njegovih spominih in izkušnjah. V šali bi lahko dodali, da je v Talumu pognal svoje korenine, ki bodo navdih za rodove, ki za našo ogradjo šele prihajajo. Upamo, da se bo ta naš Metulj z veseljem vračal med ljudi, s katerimi je preživel več kot polovico svojega življenja.

Pravijo, da človeka v veliki meri določa prav otroštvo. Kako se spominjaš obdobja odrasčanja?

Imel sem lepo otroštvo. Z družino sem živel v Mariboru, na Pobrežju. V bližini doma je bila gramoznica in v tej jami smo »pobreški pubeci« preživeli skoraj vse otroštvo. V drugem razredu osnovne šole sem bil celo ministrant. Najprej se mi je stvar zdela imenitna, potem pa sem z veliko muko prenašal mašno knjigo z enega konca oltarja na drugega – bila je pretežka, vsaj zame – in nikoli nisem vedel, kdaj je treba zvoniti. Ko pa sem se moral učiti molitve, ki so bile v latinščini, na pamet, me je minilo.

Po končani osnovni šoli sem se želel vpisati na gimnazijo, saj v tistem času še nisem vedel, kaj bi v življenju rad počel. Spominjam se, da ata nad mojo željo ni bil preveč navdušen. Njemu se je zdelo, da je bolje, da si pridobim neki praktični poklic. Tako sem se vpisal na Srednjo tehnično šolo v Mariboru.

Tisti, ki te poznamo, bi te opisali kot kreativca. Se v tebi skriva tudi tehnična duša?

Ustvarjalni si lahko kjer koli. Imel sem – in najbrž še imam – talente za nekatere stvari. Nikoli pa se nisem na primer počutil dovolj dobrega za kako likovno akademijo ali kaj podobnega. Sicer pa je bila to takrat in v mojem okolju kar čudna izbira. Če preskočim na čas, ko sem se vpisal na višjo šolo, potem se moram pohvaliti, da sem prvi test iz matematike pri zloglasnem profesorju Bezjaku opravil najbolje od vseh vpisanih z moje šole. Matematika mi je kar ležala. A to je bil čas Beatlov in Rolling Stonov, ko smo želeli izživeti svojo mladost, zato sem študij postavil na stranski tir. Hvala bogu, da jih nismo do konca posnemali in začeli s kako drogo in podobnimi stvarmi. Bili smo mali uporniki in istočasno veliki bedaki. Niti Beatli niti Stoni niso spremenili sveta. In seveda ga tudi mi nismo. Ker sem »zluftal« prvi letnik faksa, sem šel hitro v službo.

Kar pa se tiče kreativnosti, sem vedno delal nekaj s tem v zvezi. Nekaj časa sem se šel celo samostojnega podjetnika. Takrat sem naredil veliko celostnih grafičnih podob za različne naročnike, pa katalogov, knjig, va-

bil. Vedno pa sem bil naiven. Za služiti s tem ravno nisem znal.

Kako se je tvoja pot prepletla s tovarno aluminija?

Takratni TGA je razpisal prosto delovno mesto, in ker sem hotel čim prej priti v službo, sem se prijavil ter bil izbran. Prvič sem prišel v službo 15. januarja leta 1973. Spominjam se, da sta skupaj z mano takrat v TGA prišla še Borut Srečkovič in Vili Korže. Z Borutom sva kasneje postala dobra prijatelja, in še danes sva. Skupaj sva delala v takratnem tozdu Aluminij. Razporejen sem bil na delovno mesto konstruktorja. To je bil čas socializma. Bil je čuden in istočasno lep čas. To je bil čas naše mladosti. Marsičesa takrat ni bilo, toda marsikaj je bilo bolj preprosto in lepše kot danes.

Na kakšen način si prišel v stik z umetnostjo in kulturo?

Saj temu takrat ne bi mogli reči umetnost. Vključeval sem se pač v različne aktivnosti, saj sta me ustvarjalno delo in organiziranje dogodkov vedno privlačila. In tudi v »fabriki« so hitro pogruntali,

da mi take stvari ležijo. Ponovno sem se vpisal na Fakulteto za strojništvo in končal prvo stopnjo. Diplomiral sem s področja transporta in manipuliranja z glinico. Danes mi je žal, da študija nisem nadaljeval, po drugi strani pa mi je bilo jasno, da strojništvo ni področje, na katerem bi lahko delal do konca življenja. Je pa strojništvo lepa veda. Rad sem ga imel.

Vključen si bil v projekt MPPAI, kar je zate nekako pomenilo prelomnico. Ne samo, da si se preselil iz proizvodnje v upravno stavbo, to je kasneje pomenilo tudi spremembo področja dela.

V sredini osemdesetih let prejšnjega stoletja se je začela prva faza MPPAI in tisti, ki smo bili izbrani za sodelovanje v projektu, smo se preselili v upravno stavbo. Vsak je dobil svojo zadolžitev. Sam sem delal na napravi za suho čiščenje plinov ob novozgrajeni hali C. Potem pa sem delal različne stvari. Vmes so bile tudi take, ki sem jih delal zelo rad in zaradi katerih mi je bilo mnogokrat v veliko veselje hoditi v službo. Z reorganizacijo podjetja pa se je moje delo spremenilo.

»Kar pa se tiče kreativnosti, sem vedno delal nekaj s tem v zvezi.«

Kaj pa uredništvo v časopisu *Aluminij*?

Časopis izhaja od leta 1963. Ustvarjali so ga mnogi ljudje, vodili so ga mnogi uredniki, sodelovali so mnogi fotografi. Nekoč je bil to res časopis. Tudi po obliki. V njem so se nabirali prispevki. Veliko je bilo poročil o delu samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij. Danes seveda ne vemo več, kaj je to. Struktura časopisa je tekla tako, kot so prihajali prispevki. Kjer se je končal en prispevek, se je nadaljeval drugi. Stalnih rubrik ni bilo. Ko je bil urednik Ivo Ercegović, smo spremenili koncept. Naredili smo revijo. Spomnim se, da sem pripravil predlog za novo vsebino časopisa, ki bi imela stalne rubrike, kot so intervju, reportaža, uvodnik, kolumne itd. Tega sem se naučil pri »piarovcih« iz Studia Marketing, ki nam je v začetku devetdesetih let izdelal novo grafično podobo in začel z novo prepoznavnostjo. Najbolj pa me je pritegnilo grafično oblikovanje

časopisa. Na področju oblikovanja sem si pridobil veliko praktičnega znanja, zato sem se kasneje loteval tudi drznejših projektov, kot je oblikovanje publikacij in knjig. V zadnjem času nam je zelo dobro uspela knjiga etnologinje Sandre Jazbec, ki je v svojem delu z etnološkega vidika predstavila fotografa Stojana Kerblerja.

Talum se ponaša z zavirljivo umetniško zbirko, ki je bila v glavnem zbrana v zadnjih petindvajsetih letih. Kakšni so tvoji spomini na to plodno kulturno-umetniško obdobje?

Umetnost me je vedno privlačila, zato sem se rad vključeval v aktivnosti, povezane z njo. Takrat smo se vsi učili. Všeč mi je bila že vsaka slika, ki je bila boljša, kot če bi jo sam naslikal. Nisem poznal nobenega akademsko izobraženega slikarja. Počasi pa, predvsem v devetdesetih, ko smo na dvorcu Štatenberk gostili likovne kolonije, sem začel spoznavati »pravo«

umetnost. Te kolonije so trajale celo desetletje. Veselim se pa tudi letošnjega poletja, ko bomo v počastitev Talumove 60. obletnice ponovno gostili slikarje v Kidričevem in na Ptujju. Slikarji so včasih čudni, toda največkrat dobri in prijetni ljudje. Veliko prijateljev ali pa vsaj dobrih znancev sem dobil med njimi. Eden od njih je prav gotovo slikar Dušan Fišer, ki je bil vseskozi umetniški vodja kolonij in zaradi katerega je v Talumu nastala taka umetniška zbirka, kot jo imamo danes. Seveda imajo zasluge za to tudi drugi, da ne bo pomote.

Devetdeseta so bila čas postmodernizma. Kaj je bilo posebnost tega obdobja?

Kaj je modernizem in kaj postmodernizem, si pogledajte na spletu. Ne čutim se dovolj poklicanega za to, da bi razlagal ta obdobja. To je delo umetnostnih zgodovinarjev. Jer pa res, da je to mogoče videti v veliko umetninah, ki so nastale na Talumovih kolonijah.

Postmodernizem se je začel v osemdesetih in nadaljeval v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. To je bil v naši deželi čas velikih sprememb. Takrat smo se osamosvojili. Uresničene so bile »tisočletne sanje«. Začela se je pisati zgodba o uspehu. Takrat smo mislili, da bomo naslednjih tisoč ali pa vsaj sto let samo rasli. Tudi umetnine so se takrat dobro prodajale. Bilo je veliko zbirateljev. Nadaljevanje zgodbe je poznano. Tudi Talum je v krizi in zato sedaj ni pravi čas za kupovanje umetnin.

V tem času smo gostili zveneča slikarska imena, kot so: Tomaž Plavec, Viktor Rebernak, Todorče Atanasov, Lucija Močnik, Dušan Fišer, Dušan Kirbiš, Aleksij Kobal, Jurij Kalan, Zmago Jeraj, kipar Metod Frlic, Ivo Prančič, Živko Marušič, Andrej Brumen Čop, Žarko Vrezec in drugi. Poudariti moram, da so bili takrat drugačni časi. Ne samo, da je imelo vodstvo posluš za umetnost, saj vem, da ga ima tudi sedaj, preprosto je bilo več

»Vmes so bile tudi take, ki sem jih delal zelo rad in zaradi katerih mi je bilo mnogokrat v veliko veselje hoditi v službo.«

finančnih sredstev, zato smo si lahko marsikaj privoščili. Do leta 2001 so slikarske kolonije prerasle že v nekakšno tradicijo, potem pa se je vse nenadoma ustavilo. Zadnjo kolonijo je organiziral Stojan Kerbler, ki je k sodelovanju povabil eminentna imena iz sveta slovenske fotografske umetnosti.

Katera dela v slikarski zbirki so tista, ki še posebej izstopajo in imajo navsezadnje tudi posebno vlogo za Ptuj?

Zbirka šteje okoli 500 del. Slik, fotografij, grafik, skulptur in kipov. Težko bi rekel, katero delo je najpomembnejše. Vsekakor smo lahko ponosni na predvsem tri slike Franceta Miheliča: Ptujski atelje, Gaj srebrnih topolov in Srebrni topoli. Prva je iz leta 1942, drugi dve nosita letnico 1938. To so dela, ki so se po dolgem času, zahvaljujoč tovarni, ki jih je odkupila, vrnila na Ptuj, kamor v resnici tudi spadajo. Hranimo pa seveda tudi zelo kakovostna dela najbolj priznanih likovnih umetnikov mlajše generacije v Sloveniji.

Zakaj te zbirke nikoli nismo postavili na ogled kot stalne razstave podjetja Talum? Verjamem, da bi jo ljudje z zanimanjem pogledali?

Z idejo o stalni postavitvi zbirke podjetja Talum smo se v preteklosti že ukvarjali, a nikoli ni prišlo od ideje do realizacije, saj nismo imeli primerne prostora, v katerem bi vsa ta dela lahko postavili na ogled. To so bile in so še vedno moje sanje. Za galerijo je potreben prostor, v katerem so primerne razmere (svetloba, temperatura ...). Ta trenutek nimamo primerne prostora niti za hranjenje zbirke. To bomo morali čim prej urediti. Še vedno skrbim za zbirko in naredil bom vse, da bomo tak prostor našli in uredili. Verjamem,

da bo uprava Taluma pri tem aktivno sodelovala.

Smo pa velikokrat razstavljali dela iz Talumove zbirke v različnih galerijah, predvsem seveda na Ptuj. Leta 2000 je bil izbor iz zbirke predstavljen tudi v Ljubljani. Vsako leto po koloniji smo dela predstavili v Miheličevi galeriji na Ptuj.

Z januarjem se je zate začelo novo obdobje. Kaj bi zaželel tistim, ki se podajajo na pot, ki si jo sam že prehodil?

Želim seveda vse dobro. Želim, da bi Talum še dolgo vztrajal, da bi stal in obstal. Da bi se vrnil časi blaginje in da bi tudi delavci v »fabriki« doživeli lepše čase. Pri tem mislim predvsem na plače. Zdi se mi, da sedaj niso primerne, vsaj nekatere. In če so danes že plače tako nizke, kakšne bodo šele pokojnine. Na to bi morali misliti.

Urednikovanje sem predal tebi, Aleksandra. Želim ti, da bi imela s tem veselje in voljo za čim boljši časopis. Da bi imela dobre sodelavce, s katerimi boš lahko dobro delala. Časopis je del Talumove tradicije in ga nikakor ne bi smeli zanemariti.

Želel bi tudi, da bi ljudje imeli radi »fabriko«, toda paziti morajo, da bo »fabrika« imela rada tudi njih. ▣

»Slikarji so včasih čudni, toda največkrat dobri in prijetni ljudje. Veliko prijateljev ali pa vsaj dobrih znancev sem dobil med njimi.«

Zdrav življenjski slog

DARJA VODUŠEK VTIČ

njali po običajnih komunikacijskih poteh.

V prvi številki internega časopisa Aluminij v letu 2014 objavljamo kratek prispevek strokovnjakinje o pomenu zdrave prehrane, predstavili pa vam bomo še nekaj pomembnih podatkov in informacij o hranilih in živilih, ki jih ne gre spregledati.

Februarja bomo skupaj z JZ Zdravstveni dom Ptuj začeli z delavnico zdravega načina hujšanja. Pri tem bi radi poudarili, da glavni namen delavnic ni izgubljanje kilogramov udeležencev, ampak poučevanje o kakovostni in dolgoročni skrbi za zdrav življenjski slog zaposlenih in posledično tudi njihovih bližnjih.

O nadaljnjih aktivnostih bomo pisali tudi v naslednjih številkah Aluminija. Vabljeni tako na aktivnosti kot k dajanju predlogov in pobud zanje.

**PRIM. MAG. BRANISLAVA BELOVIČ,
DR. MED., SPEC**

Pomen zdrave prehrane

www.zzv-ms.si/si/zdrava-prehrana/Zdrava-prehrana

V okviru aktivnosti za zdravje ZDRAVO TALUM se bomo v letu 2014 osredotočili na ozaveščanje zaposlenih o znanjih in veščinah za doseganje zdravega delovnega in življenjskega sloga. Kot delodajalec, ki se zaveda pomena skrbi za svoje zaposlene in njihovo zdravje, bomo aktivnosti usmerili predvsem v preventivno delovanje. Naš cilj je ohranjanje in utrjevanje posameznikovega zdravja ter odpravljanje in zmanjševanje dejavnikov tveganja za nastanek bolezni, saj se moramo zavedati, da je zdravje dobrina, ki jo je treba varovati in utrjevati vse življenje.

Na zdrav delovni in življenjski slog vplivajo različni dejavniki, tako pozitivni kot negativni. V sklopu naših aktivnosti bomo več pozornosti namenili zdravi prehrani, gibanju oziroma rekreaciji, odvajanju od škodljivih razvad, obvladovanju stresa, učenju in usvajanju veščin za varnost ter zdravje ... Z zdravim življenjskim slogom lahko, kot smo že poudarili, preprečimo ali vsaj ublažimo marsikatero bolezen.

Naše aktivnosti bodo usmerjene v informiranje in opozarjanje, pa tudi v izvajanje konkretnih aktivnosti, o čemer vas bomo sezna-

Prehrana in zdravje sta tesno povezana. S prehranjevanjem lahko zdravje varujemo in hkrati preprečujemo zvišan krvni tlak, zvišano raven holesterola in sladkorja v krvi ter debelost, ki so dejavniki tveganja za nastanek kroničnih bolezni, predvsem srčno-žilnih bolezni, rakavih bolezni, sladkorne bolezni tipa II in drugih.

Zdrava prehrana vključuje več vidikov prehranjevanja. Zelo pomembno je število obrokov. Človek naj bi dnevno zaužil najmanj tri obroke, vendar je priporočljivo dnevno uživanje petih

obrokov, če je le mogoče. Količina hrane naj bo primerna naši telesni aktivnosti, ali preprosto povedano, pojemo toliko, kolikor porabimo.

Pri uživanju hrane so pomembni tudi okolje, razpoloženje in čas. Da bo zaužita hrana res v korist in bo krepila naše zdravje, so potrebni: umirjenost, urejeno okolje, lepo pogrnjena miza in dobro razpoloženje pri mizi. Hrano dobro prežvečimo, kajti na ta način se bo lahko prebavila in izkoristila. S prehrano moramo zagotoviti našemu telesu vsa potrebna hranila, zato uživajmo raznovrstno hrano: žita in žitne izdelke, zelenjavo, sadje, mleko in mlečne izdelke, meso, stročnice in oreške. Potrebujemo tudi maščobe, te uživajmo zmerno, in to predvsem tiste rastlinskega izvora. Tudi pri sladkorju bodimo pozorni. Čim manj sladkarij in dodajanja sladkorja.

Kako se prehranjemo pri nas? Naša hrana vsebuje premalo zelenjave in sadja ter preveč maščob, predvsem živalskega izvora. Prepogosto cvremo ter tako naši hrani dodajamo odvečne maščobe. Uživamo preveč sladkorja

oziroma hrane, ki ji dodajamo sladkor. Tudi solimo preveč. In tisto, kar je zelo pomembno, je količina hrane. Energije, ki jo dobimo iz zaužite hrane, ne porabimo (preveč hrane ali premalo fizične aktivnosti). Poskusimo se prehranjevati z enostavnimi obroki, bogatimi z zelenjavo (vitamini, minerali, vlaknine, zaščitne snovi) in bolj revnimi z maščobami. Tako bomo pripravljeni za toplejše dni.

Hranila in živila

www.zzv-ms.si/si/zdrava-prehrana/Zdrava-prehrana

Med hrano uvrščamo vse snovi, ki jih organizem potrebuje za delovanje in rast. Sestavljena je iz enega ali več od petih osnovnih hranil: beljakovin, ogljikovih hidratov, maščob, mineralov in vitaminov. Čeprav vode ne uvrščamo med hrano, je tudi voda življenjsko potrebna. Beljakovine zagotavljajo rast in obnovo telesnih tkiv. Ogljikovi hidrati (škrob) in maščobe dajejo potrebno energijo za delovanje organizma in telesno dejavnost. Naloga mineralov in vitaminov je nadzor telesnih procesov.

ZELIŠČA

Nobeno živilo ne vsebuje vseh hranilnih snovi, zato moramo jesti različna živila.

Zdrava prehrana temelji na petih glavnih skupinah živil:

1. **skupina:** kruh, žita, žitni izdelki, kaše, krompir
2. **skupina:** sadje in zelenjava
3. **skupina:** mleko in mlečni izdelki
4. **skupina:** meso, ribe in zamenjave
5. **skupina:** živila, ki vsebujejo veliko maščob in sladkorjev

Če uživamo živila pretežno iz prvih štirih skupin, zagotavljamo zadosten vnos hranilnih snovi za normalno delovanje našega telesa in za vzdrževanje zdravja. Živila, ki vsebujejo veliko maščob, za življenje niso nujno potrebna, vendar maščobe dodajo naši hrani pestrost in okusnost.

Izbor in količino živil, ki naj bi jih jedli vsak dan, si lahko predstavimo s pomočjo prehranske piramide. Predstavljajmo si jo kot polico v naši shrambi, na kateri so skupine živil. Večja ko je polica, večkrat in v večji količini posegamo po določeni skupini živil. Na spodnji in največji polici so žita, žitni izdelki in krompir ali škrobna živila. Na naslednji polici (malo manjši od spodnje) najdemo zelenjavo in sadje. Naslednja polica je še manjša. Na njej najdemo meso in zamenjave ter mleko in mlečne izdelke. Na zgornji in najmanjši polici so živila z veliko maščob in sladkorjev. Tako prikazuje prehranska piramida uživanje živil iz petih pglavitnih prehranskih skupin na spodnjih treh ravneh piramide. Vsaka od skupin vsebuje določene hranilne snovi, ne pa vseh, ki jih potrebujemo. Prav zato živila iz ene skupine ne morejo nadomestiti živil iz druge skupine. Nobena skupina živil ni pomembnejša od druge, za dobro zdravje potrebujemo živila iz vseh skupin. Bodite pozorni na to, da piramida s svojo obliko in barvami semaforja ponazarja količine živil v dnevni prehrani in potrebo po izbiranju zdravih živil. ■

Zelišče nesmrtnosti (*Gynostemma pentaphyllum*)

MOJCA KAVAŠ
FOTO: SPLET

lahko zraste 80 cm na leto. Kot vrtno sorodnice se po opori vzpenja s posebnimi oprijemalnimi viticami. Poleti se pojavijo majhni, beli cvetovi. Jiaogulan je dvolomna rastlina, kar pomeni, da ima na eni rastlini samo moške cvetove, na drugi pa samo ženske. Če želimo pridelati seme, moramo posaditi moške in ženske rastline skupaj ter pustiti žuželkam, da opravijo svoje delo. Je izjemno trpežna in prezimno trdna rastlina, saj prenese tudi do -15°C , hkrati pa je zelo enostavna za sobno vzgojo. Bolezni in škodljivci jo le redko napadejo, npr. polži v zunanji zasaditvi, ki pa jih ročno odstranimo.

Pri nas jo gojimo kot posodovko oziroma sobno rastlino v obešanki, v kateri ji moramo zagotoviti dovolj posredne svetlobe in sobno temperaturo za optimalno rast. V dobro gnojeni zemlji raste hitro in razvija ovijalke z listi, ki jih redno trgamo. Listi so značilnega grenkega okusa. Tudi sveži so primerni za uživanje. Nekaj mladih listov na dan bo dolgoročno prineslo pozitivne učinke na telo. Lahko jih zmešamo v solato ali dodamo v juhe namesto peteršilja, le da jih

Jiaogulan oziroma južni ginseng ali tako imenovano zelišče nesmrtnosti uspeva v senčnih predelih Kitajske, Indije, Japonske, Nepala, Šrilanke in uspeva do 3.000 m nadmorske višine.

Zelišče nesmrtnosti je hitrorastoča vzpenjavka iz družine bučevk, v ugodnih razmerah pa

ne smemo razkuhati. Starejše liste zmečkamo in namočimo v vodo. Ščepec listov navadno dodamo skodelici vroče vode in pustimo 10 minut. Čaj je nato pripravljen. Uporabljamo ga v boju z visoko ravniho holesterola, visokim krvnim tlakom in za izboljšanje delovanja srca. Uporabljamo ga za krepitev imunskega sistema, povečuje vzdržljivost, pospešuje prekrvavitev, zavira rakave celice, krepi odpornost na stres (kot »adaptogen«), izboljšuje spomin in preprečuje izpadanje las. Uporabljamo ga tudi za zdravljenje slabega apetita, kašlja, kroničnega bronhitisa, stalne bolečine v trebuhu (kronični gastritis), proti bolečini in oteklini (vnetje), za zdravljenje razjed, zaprtosti, stresa, proti žolčnim kamnom, debelosti, za zdravljenje raka, sladkorne bolezni, težav s spanjem (nespečnost), bolečin v križu ter drugih bolečin.

Nekateri ljudje uporabljajo zelišče nesmrtnosti kot sredstvo proti staranju, antioksidant in sredstvo za razstrupljanje.

Rastlino je najdete v podjetju Revital in jo je vsekakor vredno preizkusiti! ■

Fotografije meseca

*Ni te več na vrtu ne v hiši,
nič več glas se tvoj ne sliši,
če lučko na grobu ugasnil bo vihar,
v naših srcih je ne bo nikdar.*

Zahvala

Ob boleči izgubi drage mame, tašče in babice

FRANČIŠKE TURK

upokojenke Vital, d. o. o.,
iz Župečje vasi 28 a,

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, znancem in prijateljem, ki ste jo pospremili na zadnji poti. Hvala vsem za izrečena sožalja, besede tolažbe, darovane sveče in cvetje. Zahvaljujemo se sodelavcem in sodelavkam iz skupine Talum, Ulitki, d. o. o., Aluminij, d. o. o., in Vital, d. o. o. Hvala tudi sindikatu Talum-a za darovane sveče in melodijo slovesa.

Žalujoci sin Janko z družino

Prazniki. Foto: Zdravko Štumperger.

Pozer. Foto: Stanko Jus.

Zahvala

Ob boleči izgubi dragega moža,
očeta, dedka, tasta, strica in
botra

ANTONA KAUCĚVIČA

iz Apač,
upokojenca podjetja Talum,

se iskreno zahvaljujemo sindikatu podjetja Talum, godbeniku za odigrano Tišino in vsem, ki ste ga pospremili na zadnji poti, izrekli sožalje, darovali cvetje in sveče ter kakor koli pomagali v teh, za nas težkih trenutkih.

Njegovi najdražji

Kažipot na Raduhi. Foto: Stanko Jus.

Strategija ni samo v domeni ekonomije

Stoičen načrt, da bi si pridobili, kar želimo, s tem, da bi zatrli svoje želje, je, kot bi si odrezali noge, kadar si želimo čevlje.

(Jonathan Swift, *Misli o raznih stvareh*)

ALEKSANDRA JELUŠIČ

FOTO: ALEKSANDRA JELUŠIČ

Ko beseda nanese na strategijo, ljudje radi zamahnejo z roko, saj se jim zdi, da je to nekaj, kar je v domeni vojskovanja ali ekonomije. In ker gre pravzaprav za tujko, je stvar slišati še bolj zapletena, kot v resnici je. Toda če malce postojimo in dobro premislimo, si bomo morali priznati, da je naše življenje ena sama strategija in da strateško načrtujemo svojo prihodnost, ne da bi se tega sploh zavedali.

Če danes pogledam v svoje otroštvo, ne morem mimo zgodbe, ki so mi jo prebiral pred spanjem. Naslov zgodbe je bil *Alica v čudežni deželi*. Natančno se spominjam odlomka, ko majhna deklica Alica pride do razpotja, na katerem sta označeni dve smeri poti. Na eni tabli piše: »To je pot v levo,« in na drugi, »to je pot v desno.« Tedaj se sredi zgodbe nenadoma pojavi zajec in Alica ga vpraša za nasvet, katero pot naj izbere. Zajec ji zastavi zanimivo vprašanje: »Kam si sploh namenjena?« Deklica na to vprašanje ne pozna odgovora, saj ne ve, kam je namenjena. Zajec ji odgovori, da če ne ve, kam je namenjena in

kam želi prispeti, je potem praktično vseeno, katero pot izbere.

Verjetno se sprašujete, kakšno povezavo ima pravljica s strategijo. Če rečemo, da je strategija enaka cilju neke poti, potem imamo odgovor. Če nimamo svojih sanj, želja in ciljev, potem nam je praktično vseeno, kam gremo in kam bomo prispeli. Prav zaradi tega je osebna strategija izjemnega pomena. Kadar človek živi z danes na jutri, ne moremo govoriti o osebni strategiji, temveč gre bolj za taktiko in kratkoročne odločitve, ki so bolj ali manj prepuščene trenutni impulzivnosti posameznika. Strategija pa je nekaj, kar si zastavimo na dolgi rok. Če v roke vzamete svinčnik in list papirja in si zapišete tri stvari, ki jih želite uresničiti do konca življenja, boste ugotovili, da ste pravkar zapisali tri stvari, ki so del vaše osebne strategije. In če vam danes povem, da imate samo še nekaj dni življenja, ali bi bile te tri stvari, ki ste jih zapisali, še vedno enake? Verjetno bi se vaše želje, sanje in cilji povsem spremenili, saj ne bi imeli več prihodnosti, imeli bi samo skrbno odmerjene trenutke. In v tem je razlika med kratkoročnimi cilji, o katerih se odločamo spontano in z manj pozornosti, in dolgoročnimi strategijami, ki so za nas življenjskega pomena in za katere bi bilo dobro, da se jih zavedamo in jim poskušamo slediti. Strategija torej ni novodobna ekonomska kategorija, strategija je nekaj, kar prežema človeka.

Zanimivo je, da so ekonomisti idejo o strategiji povzeli po knjigi iz leta 5 pr. n. št. in se imenuje *Umetnost bojevanja*. Napisal jo je kitajski general Sun Cu. Knjiga je po spletu okoliščin prišla v roke ekonomistu, ta pa je v njej prepo-

znal koristne modrosti, ki jih je mogoče prenesti v vsakdanje življenje in na sodobne načine vodenja. Beseda strategija je sestavljena iz dveh besed grškega izvora: *stratos*, ki pomeni vojska, in *ago*, kar lahko prevedemo kot voditi. Naše življenje ni nič drugega kot niz »pravilnih« odločitev, kar bi lahko imenovali tudi bojevanje. Pri tem pa nas Sun Cu opozori na pet pomembnih elementov, na pot, nebo, vodenje, zemljo in metode. Pot je naša strategija, ki jo izberemo, ali naš način življenja, ki nas osrečuje. Nebo nas nauči, da zunanje okoliščine lahko vplivajo na nas, mi pa bomo težko vplivali nanje; vse, kar lahko storimo, je, da se mi prilagodimo na nebo, ker nebo se ne bo prilagajalo nam. Vodenje je sinonim za naše znanje, inteligenco, osebno rast, razgledanost, lojalnost in disciplino, ki nas bo pripeljala do zelenih ciljev. Zemlja nas opozarja, kje in zakaj se bori mo oziroma zakaj se včasih žrtvujemo. Metode pa od nas zahtevajo dobro organizacijo. Dokler človek kot posameznik ne obvladuje samega sebe in dokler ne vemo, kam želimo ali kako bomo prišli tja, kamor si želimo, tako dolgo se bomo vrteli v krogu. S podjetjem ni nič drugače. Navsezadnje podjetje ni nič drugega kot kolektivni napor posameznikov. Vse se torej začne pri osebni strategiji in konča pri kolektivni strategiji, ki preplete kariero, družino in osebno rast nas vseh. In če nas kdaj zanese, da bi se posmehovali tistim, ki sanjajo, potem je čas, da se zbudimo, ker sanje so edina pot do cilja. Morda so bile sanje Billa Gatesa in Steva Jobsa na začetku res znanstvenofantastična utopija, a včasih tudi na videz nemogoče ideje prerastejo v kaj res velikega. □

Kljub skromnosti so bili obrazki nasmejani

VESNA MASTEN
FOTO: DARKO FERLINC

V ponedeljek, 23. decembra, smo otroke zaposlenih v skupini Talum povabili v restavracijo Pan v Kidričevem. Povabili smo jih predvsem na prijetno druženje in seveda zato, ker smo pričakovali Božička. Najprej so si otroci pogledali lutkovno predstavo z naslovom Zajčkov prvi sneg, ki jo je za otroke pripravila skupina vzgojiteljic vrtca Spominčica iz ptujskega vrtca. Lutke in otroci so skupaj priklicali Božička in navdušenje se je stopnjevalo. Darila so bila, a tudi letos smo se odločili, da bomo pri obdarovanju skromni ter da naj bo razlog za srečanje druženje, in tudi tokrat nam je uspelo pričarati nepozaben večer. Nasmejani obrazki, rdeča lička in slike povedo več kot tisoč besed. □

Navdušenje nad lutkovno predstavo

Sproščeno druženje je pomembno

ANTON KIRBIŠ
FOTO: ARHIV

Jesenski dnevi, žar, prosti čas, zabava, prijetno druženje, igranje ...

S tem namenom smo se v športnem parku Draženci v petek, 11. oktobra, popoldan zbrali sodelavci iz družbe Talum Aluminij in vsi, ki so bili na piknik povabljeni. Bilo nas je veliko. Prišli so vsi, ki jim tako druženje nekaj pomeni, manjkali pa so samo tisti, ki so bili odsotni zaradi službenih obveznosti.

Za organizacijo so poskrbeli delavci iz 2. izmene proizvodnje anod – Riedhammerjeva peč. Za okusno pripravljeno hrano je poskrbel naš kuhar Slavko, da pa je bilo vzdušje še bolj pestro, je z glasbo kot vedno poskrbel naš didžej Vinko. Čas na pikniku smo popestrili s turnirjem v namiznem nogometu za dvojice. Z lepimi praktičnimi nagradami za

prva tri mesta smo poskrbeli, da so bili dvoboji med pari zanimivejši. Čustev in pozitivne energije, ki se je širila med udeleženci, se z besedami ne da preprosto opisati.

Ob tej priložnosti se želimo zahvaliti vsem, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi našega piknika, še posebej sponzorjem za lepe praktične nagrade: trgovini s tekstilom Alina, računalniški trgovini Poveron, Ključavničarstvu Tili.

Piknik je spet pokazal, da je sproščeno druženje s sodelavci pomemben del našega življenja. Tako druženje vpliva na boljšo povezanost skupine, posameznik zaradi skupnih zabavnih in sproščeni dejavnosti dobi večji občutek pripadnosti, ljudje pa se med seboj lažje spoznavajo.

Vidimo se spet spomladi! □

Druženje sodelavcev

Inovativnost kot življenjska filozofija

Od ideje do inovacije

ALEKSANDRA JELUŠIČ

FOTO: SPLET

Spin baterije – ko magnetno polje ustvarja tok

Današnje baterije se polnijo s pomočjo kemičnih reakcij. To poteka počasi, izgube energije pa so precejšnje. V tako imenovani spin bateriji magnetno polje baterijo napolni v trenutku. To je odlična novica za uporabnike prenosnih računalnikov in električnih avtomobilov. Spin baterija izkorišča vrtenje elektronov. Prvi model tako imenovane spin baterije je izredno majhen – premer ustreza človeškemu lasu. Jedro baterije so nanodelci, katerih elektroni lahko sproščajo energijo. Če spin baterijo postavimo v močno magnetno polje permanentnega magneta, se iz elektronov v nanodelcih sprosti magnetna energija. Nanodelci zato spremenijo svoje vrtenje, kar sproži tok elektronov po zunanem krogu. (Science)

Kdo je izumil kavni filter in prvo kavo v prahu?

Leta 1908 je 35-letna gospodinja Melitta Bentz iz Dresdna dobila zamisel, da bi kavo filtrirala skozi kos pivnika, ki ga je vzela kar iz sinovega zvezka. Takoj je uvidela, da je ideja odlična, in zadevo patentirala. Melittino ime je postalo sinonim za filtrirano kavo, filtre pa še vedno prodajajo z njenim imenom.

Veliko slabše jo je odnesela kava v prahu, saj je ideja sprva doživela polom. Leta 1771 je dobil neki Anglež zamisel, da bi izdeloval kavo v prahu, vendar se za izum ni zmenil nihče. Z izzivom se je spoprijel tudi japonski kemik Satori Kato, ko je leta 1903 v ZDA patentiral kavo v prahu. Hitra in preprosta rešitev s kavo v prahu je zaživela šele v petdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so bili ljudje čedalje bolj zaposleni in jim je začelo primanjkovati časa. Danes pa nekateri posegajo kar po kavi, ki jo lahko kupimo v aluminijasti pločevinki. (Science)

Avto na vodik iz urina

Znanstveni skupini Gerardine Botte z univerze v Ohiju v ZDA je uspelo izdelati avtomobilček s pogonom na vodik, ki ga s pomočjo električnega toka pridobivajo iz urina. (Science)

3D-zaslon, ki ga vodijo gibi

Videti je, kot da predmeti pred zaslonom lebdi. Uporabnik jih lahko vodi zgolj s premikanjem dlani in prstov. Sistem iPoint 3D uporablja dve videokameri za zaznavanje uporabnikovega premikanja. Za gibe občutljiv zaslon so razvili na inštitutu za telekomunikacije Fraunhofer, za začetek pa je namenjen za uporabo pri računalniških igrinah in v bolnišnicah. □

Začetek

VESNA MASTEN
FOTO: ARHIV

Pišem zgodovino šestdesetih let delovanja tovarne. Šestdeset let. Uuu. Zgodovina. Ne morem si je izmisliti, lahko jo le pišem po virih, ki so ohranjeni, dejstvih, ki so se zgodila, statističnih podatkih ... Ko se zjutraj peljem v službo, poslušam po radiu statistične podatke pri poročilih. Leta 2013 je bilo iz registra zbranih kar 481 gospodarskih družb in 52 samostojnih podjetnikov, na trgu dela je 680 prostih delovnih mest, zanje pa se poteguje 118.000 brezposelnih oseb. Še dobro, da delam v Talumu, si naglas povem. Na voljo imam 4000 znakov za vsak prispevek v naslednjih 12 številkah časopisa, da obudim zgodovino 60 let delovanja, zato je najbolje, da neham tratiti znake in začnem. Vrniti se moram v čas nekaj pred letom 1954 ...

Med vojno v letih od 1941 do 1945 je nacistična Nemčija za svoje vojaško letalstvo potrebovala velike količine aluminija, zato je nemško gospodarsko ministrstvo leta 1941 pooblastilo družbo Vereinigte Aluminium Werke (VAW), da za korist državne obrambe začne pospešeno graditi tovarno glinice. Leta 1942 jo je zgradilo 89 vojnih ujetnikov, 1076 svobodnih delavcev ter 185 kaznjencev. Od pomladi leta 1943 do konca vojne je delovno obvezo v Strnišču prestalo približno 1.400 moških in 500 žensk, od katerih so nekateri opravljali najtežja dela tudi do 12 ur dnevno. Na gradbišču pa so zaporniki povojnega delovnega taborišča še v letih 1945 in 1946 opravljali le vzdrževalna dela.

Do konca vojne je bilo dokončanih le 70 odstotkov gradbenih del, saj delo ni potekalo tako hitro, kot so načrtovali. Vzrok za zamudo je bilo pomanjkanje delovne sile ter gradbenega mate-

riala. Nemška vojska ob umiku iz Spodnje Štajerske po vojni ni uničila zgrajenega, vendar v težkih gospodarskih razmerah po končani vojni ni bilo mogoče takoj naprej graditi tovarne. Poleg tega so v Nemčijo odpeljali tudi vso dokumentacijo. Po vojni se je pojavil celo dvom o nadaljevanju gradnje, saj so v državi vladale slabe finančne razmere. Jugoslovanska vlada je leta 1947 sklenila zgraditi tovarno aluminija, za kar si je zlasti prizadeval Franc Leskošek - Luka, tedanji slovenski minister za industrijo in rudarstvo. Poizvedovali so po načrtih in opremi ter usklajevali finančno konstrukcijo, v Strnišču pa so delavci pod vodstvom inženirjev Staneta Tonejca in Boruta Maistra opravljali vzdrževalna dela. Iz Nemčije sta pripotovala glavna konstruktorja tovarne dr. Wilhelm Fulda in inž. Gustav Vogel in s seboj prinesla načrte.

Januarja 1947 je Vlada FLRJ sprejela sklep o ustanovitvi državnega gospodarskega podjetja Tovarna glinice in aluminija Strnišče in mu dodelila status podjetja splošnega državnega pomena. Na podlagi odredbe Vlade FLRJ je podjetje leta 1951 prešlo iz zvezne v republiško pristojnost in bilo predano v gospodarsko upravo Sveta Vlade LRS za energetiko in ekstraktivno industrijo. Marca 1952 je Tovarna glinice in aluminija pridobila pooblastilo za samostojno opravljanje uvoznih poslov natančno določenih artiklov.

Maja istega leta je bil z ustnim dekretom nameščen tudi vodilni projektant, arhitekt Danilo Fürst; njegova sodelavca sta bila inženirja Borut Maister in Josip Didek. Urbanistična zasnova je predvidela obrate za proizvodnjo glinice v severnem delu in obrate za proizvodnjo aluminija v južnem delu kompleksa, po sredini pa naj bi tekla ravna, 1 km dolga cesta, na vzhodu zaključena z monumentalnim upravnim poslopjem, kakor ga poznamo še danes. Leta 1948 je bil poizkus gradnje hale A – objekt za elektrolizo ustavljen zaradi gospodarske blokade Vzhoda. V Tovarni glinice in aluminija je bilo samoupravljanje vpeljana 5. avgusta 1950, ko je bil izvoljen štiridesetčlanski delavski svet. Leta 1953 se je pisala zgodovina: naselje Strnišče so preime-

novali v Kidričevo, Tovarna glinice in aluminija pa je dobila ime po velikem revolucionarju Borisu Kidriču (sklep IS Ljudske skupščine LRS z dne 12. aprila 1953), ki je umrl 11. aprila 1953. Februarja 1954 je začel poskusno delovati obrat za proizvodnjo glinice. Prvi aluminij je priteknel novembra istega leta. Slavnostno odprtje tovarne v navzočnosti številnih uglednih in častnih gostov je potekala v nedeljo, 21. novembra 1954. Redna proizvodnja glinice in aluminija je stekla leta 1955. Zmogljivost tovarne je bila 45.000 ton glinice in 15.000 ton aluminija na leto, vendar so se količine letne proizvodnje hitro povečevale.

Vodstvo tovarne je leta 1957 s francoskim podjetjem Pechiney sklenilo pogodbo za povečanje zmogljivosti na 80.000 ton glinice na leto. Vpeljan je bil nov, Bayerjev sistem razklopa. Začela se je gradnja tovarne anodne mase; to je bil prvi povsem avtomatiziran obrat v Kidričevem, ki je začel obratovati konec leta 1958. Že drugi obisk maršala Tita 20. avgusta 1958 pa je potrdil sloves velike tovarne ne samo v državi, pač pa kot ene največjih tovarn aluminija v Evropi.

Se nadaljuje ... ■

Koncert, Božiček in sindikalna zabava

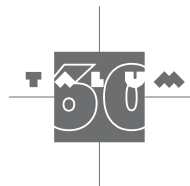
FOTO: SRDAN MOHORIČ, DARKO FERLINC

KRIŽANKA

Slovarček: USK – reka v južnem Walesu, NABLOCKA – rsko-slovenska igralka Marija, VOORT – nizozemski slikar (Cornelis van der, 1576–1624), ULTRAMID – umetna snov iz poliamidov, AJER – zrak (narečno), OOLI – ljudstvo v Zairu, JAIR – izraelski biblijski sodnik, ARENA – drama Iva Brešana.

				ALUMINIJ	ŠTOPANJE	MADŽARSKO MOŠKO IME, PAVEL	GLINA, ILOVICA	ODSTRANITEV NEZAŽELENIH OSEB	ZRAK (NAREČNO)	SLOVENSKI PESNIK IN PISATELJ (KOVIČ, 1931)					
				KONIČAST ČEVELJ											
				KDOR GOVORI IKAVŠČINO											
SESTAVIL: JANKO ŠEGULA	ŽENSKO POKRIVALO GORENJSKE LJUDSKE NOŠE	PAPIR Z NAGUBANO POVRŠINO	MODERNA ZVRST GLASBE BREME			ANGLEŠKI IGRALEC, PISATELJ IN DRAMATURG (PETER)	IGRALNA KARTA V OBLIKI KRIŽA PLEZALEC, ALPINIST (STAR.)					RELATIVNO ŠTEVILO, KI IZRAŽA STOPNJO UDELEŽBE	GLAVNO MUSLIMANSKO SVETIŠČE V MEKI		
GLAGOLSKI NAČIN, TVORNIK					REKA V JUŽNEM WALESU MESTO V SRBIJI				GRAFIČNA DEJAVNOST HRVAŠKO MESTO OB REKI KORANI						
KARTO-GRAFSKI PRIKAZ VREMENSKIH RAZMER															
UMAZANO BELA BARVA				SLOVENSKA CITRARKA (GALIČ) NIZKI ČEVELJČEK (LJUDSKO)					DRAMA IVA BREŠANA ALENKA BIKAR						
VELEMESTNI ROPAR, PARIŠKI RAZBOJNIK					IZDELOVALEC ŠIL KOCKAR					NUBIJEC STANJE OMA-MLJENEGA ČLOVEKA					
				OLIVER HARDY		RUSKO-SLOVENSKA IGRALKA (MARIJA) KUNČJA SAMICA									
				KRAJ PRI LENDAVI (GORNJI) NIZOZEMSKI SLIKAR (CORNELIS VAN DER)						NANOS NA STENAH EDO TERGLAV				UMETNA SNOV IZ POLIAMIDOV	
										SLOVENSKA PEVKA (BOTO) LISAST, MAROGAST VOL			UROŠ URLEB SLOVENSKA BALETNA PLESALKA (MLAKAR)		
ALUMINIJ	OKRAJŠAVA ZA DEKAGRAM	OSEBA IZ BIBLIJE POT, CESTA (LAT.)				ŠILCE ŽGANJA (LJUDSKO) JAKA LAKOVIČ									
ČRKI, KI ZAZNAMUJETA EN GLAS, DIGRAF									AMERIŠKI IGRALEC (EASTWOOD) AMERIŠKI PISATELJ (EDGAR ? POE)						
ANGLEŠKA PASMA PSA, SAMICA AIREDALCA										IZRAELSKI BIBLIJSKI SODNIK EVA IRGL					
SPODNJE HLAČE (OTROŠKO)					MESTO V RUSIJI, OB REKI OM	MAČKE, MUČKE (LJUBK.) ŠPORTNI NOVINAR (STANE)					DANTE ALIGHIERI ZVITEK, NAVITEK				
															
				REKA V PREKMURJU								LJUDSTVO V ZAIRU SREDIŠČE VRTENJA			
				NATANČEN SCENARIJ PRIREDITVE											
				SLOVENSKI NOGOMETNI TRENER (MATJAŽ)					PRIPRAVNIŠKA DOBA				ALUMINIJ		

Lahkota prihodnosti

Že 60 let

proizvajamo aluminij,
pripadamo tej srebrnobeli kovini,
smo ponosni na svojo zgodovino,
ustvarjamo prihodnost,
odločno vztrajamo na svoji poti
in že 60 let letajo naši metulji.